

TARTU
RINGKONNAKOHTUS

Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 01.06.2021 a nr 8-1/3606

Meie 22.06.2021 a nr 10-3/21/72-2

Tartu Ringkonnakohtu arvamus äriregistri seaduse eelnõu osas

Tartu Ringkonnakohtus tänab võimaluse eest avaldada arvamust äriregistri seaduse eelnõu osas, mis on valminud ühinguõiguse revisjoni raames.

Tartu Ringkonnakohtus toetab üldjoontes äriregistri seaduse eelnõud. Alljärgnevalt toome seaduste kaupa välja, millises osas ringkonnakohtus eelnõud siiski ei toeta või leiame, et eelnõu vajab põhjalikumat läbimõtlemit.

Äriregistri seadus (ÄRS)

Toetame äriregistri seaduse loomist, kuna see koondab kõik registripidamist reguleerivad sätted ühte seadusesse ja kaotatakse erinevused eraõiguslike juriidiliste isikute registrimenetluses. Seni on olnud registrimenetluse sätted erinevates seadustes. Esitame mõned konkreetset tähelepanekud eelnõu teksti osas.

- 1) Seletuskirjas on märgitud, et ÄRS § 46 lg 2 eesmärgiks on lubada vastuväite kandmine äriregistrisse ebaõige kande parandamise nõude tagamiseks, kuid eelnõu tekstis § 46 lg 2 säte puudub.
- 2) ÄRS §-s 51 on ette nähtud, et registripidaja võib teha juriidilise isiku kohta märke kontakteerumisraskuste kohta. Kavandatava sätte eesmärgiks on anda avalikkusele teada need registrisubjektid, kelle kättesaamisega esineb probleeme (nt tegemist on riuliühinguga), ning peaks aitama kaasa korrektsete kontaktandmete esitamisele.

Ringkonnakohtu hinnangul tuleks vaadata üle, kas ja kuidas on lahendatud küsimus menetlusdokumentide kättetoimetamisest äriühingule, mis ei jää kohtumenetluse tõttu registrist kustutamata. Praktikas on tekkinud olukordi, kus menetlusdokumendid tuleb kätte toimetada ühingule, millel ei ole seaduslikku esindajat ning ei ole ka uue esindaja määramist ette näha. Kaaluda tuleks, kas kustutamisaasis olevatele ühingutele võiks kohtumenetluses kättetoimetamisel lähtuda nende registrisse kantud aadressist. Analoogselt näiteks rahvastikuregistri seaduse § 66 lg-tega 4 ja 5, mille kohaselt saadetakse avaliku ülesande täitmisel dokument elukoha aadressil, välja arvatud viibimiskoha aadressi olemasolu korral, sellisel juhul saadetakse dokument viibimiskoha aadressil. Lõige 5 sätestab, et lõikes 4 nimetatud aadressil saadetud dokument loetakse kättetoimetatuks.

Pankrotiseaduse (PankrS) muutmine

Pankrotiseadust täiendatakse § 29 lg-ga 83 ja § 160 lg-ga 4, mille kohaselt ei kustutata juriidilisest isikust võlgnikku registrist juhul, kui ta osaleb menetlusosalisena mõnes kohtumenetluses või vahekohtumenetluses ja registrist kustutamine takistaks seda menetlust. Ajutine haldur või pankrotihaldur peab edaspidi võlgniku registrist kustutamise avalduses kinnitama, et takistusi registrist kustutamiseks ei ole.

Ringkonnakohtu hinnangul on muudatus mõistlik, kuna registrist kustutamine takistab selle menetluse läbiviimist, kus võlgnik on menetlusosaliseks, samuti sunniks seda menetlust lõpetama või jätma avalduse läbi vaatamata.

Kohtute seaduse (KS) muutmine

Eelnõu kohaselt KS § 125¹ lõikes 2 asendatakse sõnad „kohtunikuabi või muu kohtuametnik“ sõnadega „muu kohtuametnik, välja arvatud kohtunikuabi“. Kehtiva seaduse kohaselt on kohtujurist pädev tegema ka neid toiminguid ja lahendeid, mida kohtumenetluse seaduse kohaselt on pädev tegema kohtunikuabi või muu kohtuametnik. Uue redaktsiooni kohaselt oleks kohtujurist pädev tegema vaid neid toiminguid ja lahendeid, mida kohtumenetluse seaduse kohaselt on pädev tegema muu kohtuametnik, välja arvatud kohtunikuabi.

Seletuskirja kohaselt laiendab kehtiv seadus kohtunikuabi pädevuse menetlustoimingute ja lahendite tegemiseks põhimõtteliselt ka kohtuametnikust kohtujuristile. Eelnõuga nähakse ette ametite pädevuste lahusus, st kohtujuristid ei täida registripidamisega seotud ülesandeid, kuna selleks puudub neil vajalik sisuline kvalifikatsioon ja oskused.

Tartu Ringkonnakohus KS § 125¹ lg 2 muudatust ei toeta. Seletuskirjas toodud põhjendustel ei ole niivõrd ulatuslik kohtujuristi pädevuste piiramine põhjendatud. Praktikas ei ole kohtujuristidel võimalik asuda täitma registriosakonnas töötava kohtunikuabi ülesandeid. Samuti ei ole seletuskirjas ühtegi viidet sellele, et praktikas oleks sellega probleeme. Seega on kohtujuristi ja kohtunikuabi ametid registreid puudutavas osas lahutatud ning seaduse muutmine on otstarbetu.

Sätte muudatus tooks kohtujuristi pädevuse olulise piirangu ning jätkaks kohtujuristidele (kellel peab olema õiguse õppesuunal magistrakraad) sisuliselt vaid istungisekretäride ja referentide pädevused. Seletuskirjas on jäetud tähelepanuta, et kohtujuristidel on praegu KS § 125¹ lg 2 alusel võimalik täita ka muid ülesandeid, mis on menetlusseadustikega antud kohtunikuabile. TsMS § 22¹ lg 1 kohaselt võib seaduses sätestatud juhul tsiviilasja kohtuniku asemel lahendada ka kohtunikuabi. Näiteks TsMS § 187 lg 4 kohaselt võib menetlusabi andmise lahendada kohtunikuabi ning KS § 125¹ lg 2 alusel järelikult ka kohtujurist. Eelnõus toodud muudatuse puhul selline pädevus kaoks.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) muutmine

1) TsMS § 378 lõiget 1 (hagi tagamise abinõud) täiendatakse punktiga 3¹ järgmises sõnastuses: „juriidilise isiku registriandmete kohta äriregistrisse vastuväite kandmine;“. Seletuskirja kohaselt on eesmärk kanda sõnaselgelt äriregistrisse vastuväiteid juriidiliste isikute registrikaardi andmete õigsuse kohta. Nii saab välistada kolmandate isikute tuginemise registriandmetele esmajoonel juhatusel esindusõigsuse puhul ja sellest tuleneva kahjulike tehingute tegemise riski.

Tartu Ringkonnakohtu hinnangul tuleks põhjalikumalt hinnata, kas selline muudatus on vajalik ning kas tegemist ei ole ülereguleerimisega. Hinnata tuleks kas ühingu tegevusele võib muudatuses märgitud hagi tagamise abinõu kohaldamisel kaasneda ka negatiivne

mõju. Samuti ei ole seletuskirjas hinnatud, kui suur on risk sellise hagi tagamise abinõu kuritarvitamiseks.

- 2) Eelnõuga jäetakse TsMS § 428 lg 1 p-st 5 välja menetluse lõpetamise alusena juriidilise isiku õigusjärgluseta lõppemine. Seletuskirja kohaselt on seda sätet praktikas kuritarvitatud võimaliku võlgadest vabanemise instrumendina, saavutades seda eriti kombinatsioonis pankrotimenetlusega eraõigusliku juriidilise isiku kiire registrist kustutamise läbi. Kõrgemas kohtuastmes tähendab menetluse lõpetamine ühtlasi alama astme kohtulahendite tühistamist (TsMS § 431 lg 2), samuti välistab menetluse lõpetamine samas asjas uuesti kohtusse pöördumise (TsMS § 432).

Eelnõuga täiendatakse TsMS § 643 lg 1 ja § 682 lg 1 vastavalt apellatsioonkaebuse ja kassatsioonkaebuse läbi vaatamata jätmise alusega, kui menetlusosalise õigusvõime lõpeb kõrgemas kohtuastmes ja see takistab asja edasist menetlust. Tartu Ringkonnakohtus toetab eelnõus toodud ettepanekuid, mis puudutavad TsMS § 428 lg 1 p 5 muutmist ja apellatsioonkaebuse ja kassatsioonkaebuse läbivaatamata jätmise aluste täiendamist.

- 3) Eelnõuga jäetakse TsMS §-st 599 välja sõnad „pikemaks ajaks kui kuus kuud“ ning paragrahvi lisatakse lõige 2: „Määruse peale, millega määrati tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks, esitatud määruskaebuse rahuldamata jätmise määruse peale kaevates ei saa tugineda samadele vastuväidetele, mis juba lahendati määruskaebuse lahendamisel, mis esitati määruse peale, millega määrati tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks.“

Seletuskirja kohaselt soovitakse eelnõuga taastada üldine võimalus vaidlustada registriasjades puuduste kõrvaldamise määrusi ka siis, kui tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks anti lühem kui kuus kuud. Vältimaks kaebeõiguse kumuleerumist, lisatakse paragrahvi lg 2, mis piirab samadel asjaoludel asja teistkordset vaidlustamist kandeavalduse rahuldamata jätmisel.

Tartu Ringkonnakohtus ei nõustu eeltoodud § 599 muudatustega. Reeglina ei ole puuduste kõrvaldamise määrused vaidlustatavad, seda ka tsiviilkohtumenetluses. Ka TsMS § 340¹ lg 2 alusel on vaidlustatav alles määrus, mis tehti pärast puuduste kõrvaldamata jätmist. Eelnõu seletuskirjas ei ole põhjendatud vajadust tõsta kaebemenetlust varasemasse menetlusfaasi. Pelgalt viitamine „registriasjade eripäradele“ ei ole piisav. Registriasjades näeb kehtiv TsMS § 599 ette kandemääruse vaidlustamise, millega on antud puuduste kõrvaldamiseks tähtaeg pikemaks ajaks kui kuus kuud. Seega on kohtunikuabil võimalik olulises õigusküsimuses tagada kaebuse varasem esitamine sellega, et annab kandemääruses puuduste kõrvaldamiseks tähtaja vähemalt kuus kuud. Praktikas on nii ka tehtud. Seetõttu arvestab kehtiv säte registriasjade eripäradega. Ringkonnakohtu hinnangul tekitaks § 599 täiendamine lg-ga 2 (mille eesmärk on ära hoida kumuleerivaid kaebuseid) hoopis täiendava vaidluse selle üle, millal on tegemist „samade vastuväidetega“.

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) muutmine

TsÜS § 37 lõikest 2 jäetakse välja sõnad „juriidilisele isikule“. Seletuskirja kohaselt on TsÜS § 37 lg 2 muutmise põhjuseks kehtiva regulatsiooni ebaefektiivsus. Kehtiva regulatsiooni järgi võib juhatuse liikme vastu kahju hüvitamise nõude esitada ka juriidilise isiku võlausaldaja, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada juriidilise isiku vara arvel.

Tartu Ringkonnakohtus ei toeta tsiviilseadustiku muudatust sellisel kujul. Ringkonnakohtu hinnangul ei ole TsÜS § 37 lg 2 muutmine piisavalt põhjendatud ning vajaks põhjalikumat läbimõtet. Tegemist on põhimõttelise muudatusega juriidiliste isikute juhatuse liikmete vastutuse osas, mis väljub senisest piiratud vastutuse süsteemist. Küsitav on, kas muutumatuks jääb kehtiv regulatsioon, mille kohaselt juhatuse liige saab vastutada aktsionäride ees üksnes seaduses selleks ettenähtud erikoosseisu alusel (nt ÄS § 403 lg 6).

Sellise muudatuse tegemiseks ei ole piisav üksnes seletuskirjas märgitust, mille kohaselt on kehtiv regulatsioon ebafunktsionaalne. TsÜS-i muutmine toob kaasa seni väljakujunenud kohtupraktika olulise muutumise. Sisuliselt võib muudatus viia juhtorgani liikme vastu kõikide võimalike kahjuhüvitamise nõuete esitamiseni (mh saaks võlausaldaja vaidlustada ka majanduslikult ebaotstarbekaid otsuseid) ning võib tuua kaasa võlausaldajate ebavõrdse kohtlemise (nn „kes ees mees“ vastutus).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/
Triin Uusen-Nacke
Kohtu esimehe kohusetäitja